

САНГА ОЛОХ

Чурапчы
улууһун хаһыата

№ 17 (8766)

ЧЭППИЭР

2002 сыл

Олунньу

14 күнэ

ХАҢЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫҢ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

Олунньу 8 күнүгэр РСФСР уонна САСРР народнай артистара П.М.Решетников аатынан Чурапчытаабы народнай театрга улуустаабы гимназия библиотекатын чөлүгөр түһэрингэ көмө оморор сыаллаах уус-уран самодеятельность талба талааннаахтарын улахан концерта буолла.

Кизгэ 7 ч. 30 мүн. иннинэ театр фойетыгар ордух билиэти ыйыталааһаччы элбэх этэ. Ити-дьон-сэргэ улу-

эн ырыатынан аһар. Ити кэиниттэн угуу-субуу араас таһымнаах (ССРС, Россия, Саха сирэ, улуус) көрүү-конкурстар лауреаттара, дипломаннара уонна анал бириинстэр хаһаайыннара угуу-субуу тахсыталаан кэрэ куоластарын, күндү кемүс күөмүздэрин ыллаан-туойан саалаа олоороччулар биһирэбиллэрин ыллылар, дохсун ытыс тыаһынан доһууолланньылар. Кинилэр ортолоругар

ма" бөлөхтөр, мэлдьи буоларыны, бэйэлэрин нүөмэрдэрин үрдүк профессиональной таһымнаахтык толордулар. Хомуска оонньоонун маастардара Надежда Потапова, Семен Дорогунов толорууларын көрөөччүлэр, этэргэ дылы, "тыыммакка да олорон" иһиттилэр. Хомуспут барахсан тыаһа талааннаахтар толорууларынгар дүүрүһүтэн, куйуһутан, айылба араас дыкти абыланнаах тыастарынан, көтөр, кыыл сагаларынан сайа этэн, кырдык даһаны, саха кийитин сүрэһин-быарын ортотунан киирэр буоллаба. "Көлүкчээн" ово народнай образцовый үнүү ансамбля бэйэтин үрдүк аатын-суолун бу да концерта толору дакаастаата-толорбут нүөмэрдэрэ дохсун ытыс тыаһынан, "бис", "браво" биһирэбилинэн арылланньылар.

Концерт бүтэһигэр улуустаабы культура управлениетин начальнига М.Г.Сибиряков бу ытыыллыбыт дыһалга 13,5 тыһ. солк. харчы киирбитин этэр уонна 6 тыһ. солк. управление аатыттан, барыта 19,5 тыһ.

солк. гимназияда туттарар. «Туймаада-Агроснаб» ГУП (генеральной директор В.Н.Филиппов) 50 тыһ. солк. Чурапчытаабы РЭС 7 тыһ. солк. харчыны, улуустаабы библиотека 10,9 тыһ. солк. сууммалаах, "Сага олох" редакционнай-издательской холбоһук 10 тыһ. солкуобайдаах кинигэлэри биэрдиһэр. Интернат-оскуола, физкультура уонна спорт институт остолобуойун үлэһиттэрэ харчынан көмөлөстүлэр. Чурапчы селиэһинэтин дыһалтатын баһылыга М.Н.Саввина билигини туругунан библиотеканы чөлүгөр түһэрингэ 36 тэрилтэ көмөлөспүтүн, өссө да көмө киирэ турарын билиһиннэрдэ. Гимназия директорун научнай үлэһэ солбуйааччы С.В.Тобохов гимназия уонна колледж коллективтарын ааттарыттан саалаа мустубуттарга истинник махтанна.

А.СЛЕПЦОВ.

Хаартыскаларга: сценаба "Чуораайы" вокальной ансамбля; ырыаһыт Аграфена Кузьмина; хомусчут Семен Дорогунов.

УМУС САҢААНАН САЛАҤТАРАҤ

успутугар үөрэх-билин сайдытыгар улахан оруоллаах гимназия уонна Саха государственной университетин филиалын (колледж) научнай спортивной, технической литературалаах библиотека уокка быһдыаммытыгар көмөлөһөр санаалаахтарын туһута. Онон сорох көрөөччүлэр миэстэтиийбэккэ туран эрэ көрдүлэр.

Концерты Дириннэһи "Алаас кыргыттары" вокальной ансамбля (салайааччы Фекла Попова) "Күн" ди-

улуу нуучча норуотун, кизгэ дуол Россия туһунан ырыалары мэлдьи өрө көтөбүллүүллээхтик, кизгэ эхсиһэлээхтик толорооччу Николай Саввин, кэктибэт талааннаах, саха эстраднай ырыаларын биэр бастакынан кизгэ биллигэ таһаарбыт Мария Герасимова, эдэр талааннаах ырыаһыттар Анастасия Гоговцева, Анна Барашкова, Василий, Гаврил Жирковтар, Марат Латыпов уо.д.а. бааллар.

"Чуораайы" вокальной ансамбля, "Айан+", "Туй-

ДУОБАТ ТОЛООНУГАР

Олунньу 9 күнүгэр Чурапчы селиэһинэтигэр Россия дыһалталаагы үс төгүллээх чемпионката Д.П.Кладкина бириинигэр 64 харахтаах дуобакка биридинтээн бастыыр иһин күрэхтэһии буолан ааста. Кыргыттарга уонна дыһалталаагы икки бөлөхкөн барыта 30 оонньооччу кытынна.

Кыргыттар 23 буолан күрэх быһдыастылар, улахан эрийсиһлээх киирсин түмүгэр Савина Федотова чемпионнаата, Марианна Нестерова иккис, Юлия Гаарнильева үһүс буоллулар. Дыһалталаах бөлөхтөрүгэр сэтте дуобаччыт күөн көрүстэ, кинилэртэн иккитэ бастакы разрядтаах, биһэ маастарга кандидат. Манна Анастасия Собакина бастаата, иккис бириинстээх миэстэһэ Мария Бырдымырова тигистэ, Анна Никитина үһүс буолла. Бастаабыттарга Дария Петровна олохтообут бириинстэрин туттартаата.

Бу күрэхтэһингэ ыаллыы Таатта улууттан икки оонньооччу, уонна арылара улууспут кэлиһэлэтиртэн кытыыннылар. Манник кизгэ толлоонноох улахан түһүлгөһэ улуус дыһалтатын спортка отделын өтүттэн сөптөөх болбомто ууруллубатаа хомолтолоох. Мантан саас өссө үгүс күрэхтэһии ытыыллара буолуо, онуоха бу комитет дуобат федерациятын кытары биригэ ылсан, күүскэ үлэллэ диэн эрэллээхпин.

Павел ВАРЛАМОВ.

Быйыл биһиги улууспут общественой-духовной олобо үгүс даатаны көрсөр. Олортон биридэстэрэ - сахаттан маннайгы профессиональной үрдүк үөрэхтээх художник, маннайгы народнай художник, Дьоксуоскайдаагы художественной училище маннайгы директора биэр дойдулаахпыт Петр Петрович Романов төрөөбүтэ 100 сыла. Манник кэрэ-бэлэ даатаны көрсө улууска кэксэ дыһаллар былааннааллар, олортон биридэстэрэ - картиннай галереяны тэрийин. Бу болпуруоска субэллэ биэр дойдулаахпыт, ССРС народнай художника, график, хоту көһөрүллүү кыттылаабы А.П.Мунхалов кэлэ сырытта. Кини улуус дыһалтатын баһылыгын солбуйааччы И.И.Яковлевы уонна культура управлениетин специалистарын, "Ай" студия, улуустаабы музей үлэһиттэрин, норуот уран тарбахтаахтарын түмсүүтүн чилиэннэрин кытары культура управлениетин информационнай методической киинин абыс кырылыаах быыстапкалыыр саалатын көрдө, галереяны тэрийэргэ төһө табыгастаабын дүүллэстэ.

Ол кэиниттэн мустубут дьон культура управлениетин начальнига М.Г.Сибиряков кабинетигэр "төгүрүк остуолга" түмүстүлэр. Тэрээһингэ сыһыаннаан араас санаа этилиннэ. Ол курдук, сорохтор, галерея аһылыгытыгар улуустан төрүттээх художниктар үлэлэринэн быыстапкалыахха диэттилэр, төһө художник баарын

билэн испиһэги чуолкайдыырга, онуоха "РФ Художниктарын союһун чилиэнэ", "норуот маастара" дизн араарарга эттилэр. Оттон галерея үлэтин иилири-сабалыыры "Ай" студияга (сал. А.П.Захарова) сүктэрдилэр.

— Мин санаахпар, — диэтэ Афанасий Петрович, — биридиннээн художниктары барыларын кэрийэн үлэлэрин хомуйар дэбигис кыалла охсубата буолуо, онуоха биримэтэ да ыгым, ыһыах сабана аһарга эттигит дии. Манник этиһэллэхпин, хартыына галереятын үс түһүмэхтээн тэрийиэххэ сөп, онуоха мин сирэй кыттабын.

КЭСКИЛЭ — ЫЧЧАККА

Бастакыта, бэйэм үлэлэрбин мунньан, түмэн абылабын. Иккиһинэн, коллекциябар баар Россия художниктарын, графиктарын үлэлэрин итиэннэ, үсүһүнэн, билигин баар, үлэлиһамсыны сылдыар Саха сирин художниктарын үлэлэриттэн хомуйан биэрэбин. Бэйэм общественнай директор буолуом. Оттон эһиги бэйэбит өттүгүттэн быыстапкалыыр сааланы галереяга анаан оноруохтаахпыт, фонданы харайарга туспа хос хайаан да көрүлүөхтээх, онто суох галерея галерея буолбат. Итиэннэ стэндэлэр, витриналар наадалар. Абыллылар хартыыналары таастыырга, араамалыырга көмөлөһүөхтээхпит. Ону сэргэ,

ити эрдэ ахтан аһарыккыт курдук, улуустан төрүттээх художниктары барыларын испиһэлтээн, кинилэргэ картотека онорулуутун сабалыыргыт наада. Уопсайынан, картиннай галереяны тэрийи диэн — уустук үлэ, эрдэттэн былааннаан, балаһыманьатын оморор ирдэнэр. Аны охрататын, түннүктэрэ эрһэнкиһэллэрин эмиз кыайа тутуохха. Бу кэпсэтибит олоххо киирдэбинэ, араас быыстапкалар, художниктары кытары көрсүһүүлэр тиһигин быспакка ытыыллыахтара.

Афанасий Петрович манна биэр бэртээхэй бачымы көтөхтө. Ол курдук, сылга биридэ улууска баар художественнай кылаас үөрэнээччилэрин айымньыларын

галереяга быыстапкалыырга уонна ол түмүгүнэн бастык үлэлээхтэри бэлиэтиргэ 10 тыһ. солкуобайы спонсордырын эттэ.

— Бастаабыт өсөбө 5 тыһ., иккис буолбукка 3 тыһ., үһүс миэстэни ылбыкка 2 тыһ. тыһычаны анымын, мань таһынан улуус бэйэте биһирэбил олохтуон сөп. Хартыына галереяга үүкэр сүһүөх эдэр ыччака аһанар, кинини кэрэбэ үтүбэ иһитигэ. Кини, уопсайынан, улууспут духовной культурата сайдытыгар олук уурайытык миэстэ буолуохтаах.

Хаартыскага: галерея тэрийлэр саалатын көрүү кэмигэр. Ортоку — А.П.Мунхалов.

Р. СИБИРЯКОВА.

"Мин Сахам сирэ - XXI-с үйэбэ"

АРЫЫЛААХХА САҢА СПОРТИВНОЙ СААЛА

Ааспыт субуотаа Арыылаах нэһилиэгэр саҥа спортивнай саала аһыллытын дьоро кэрэһэ буолан ааста. Манньык, бөһүөлэк олоһор улахан суолталаах объект үлэтин саҥалаабыт күнэ Америкада Аан дойдутаагы кыһынны Олимпиада аһыллыбыт уонна саха бөбөстөрө Монреаллаабы Олимпиадага кыайыны ситиспиттэрэ 25 сылын туолбут күннэрин кытта сөп түбэспитэ бырааһыннык үөрүүтүн өссө үрдэттэ.

Саҥа сааланы олохтоохтор "үтүө дыала" хамсааһын итиннэ тутан үлэбэ киллэрдилэр. Ыччат, оҕо мустан ооньуур, дьарыктанар анал дьыта-уота суоба нэһилиэк культурнай, социальнай таһымыгар, сайдыытыгар, чөл олохко тардыһытыгар кырата суох мэхэйдэри, ыарахаттары үөскэтэрин таба өйдөөн, олохтоох дьаһалта өссө уонча сыллаабыта саала бырайыагын онорон, тутууну былаанга киллэрдитэ. Онтон олохтут мараан, үл-

харчы көстүбэккэ, үлэ кыайан сааламмакка хаалбыта. Бу кэнниги икки сылларга СР бастагы Президент М.Е.Николаев улахан объектары тутууга бэрт кэскиллээх республикатаагы политиканы ытта, Арыылаах дьонно-сэргэтэ ону үөрө-көтө өйөөн, турун саала тутуутун санаттан сөргүһүлүттэрэ. В.М.Ядрихинскай баһылыкты олоһор кэмгэр тутуу үлэте сааламмыта. Оттон быйыл

С.С.Морфуну баһылыктаах нэһилиэниэ тутууну үмүрү тутан, бэртээхэй улахан дьэндэйбит сааланы үлэбэ киллэрдилэр. Саала дьыта 24 м усталаах, 23 м туоралаах, ол иһигэр 24х12 м улахан, 10х9 м тууу уонна тренажернай саалалардаах, теннистиир, саахыматтыыр хостордоох мас тутуу. Тутуу үлэтигэр Д.Л.Попов салайааччылаах 12 киһилээх биригээдэ үлэ-лэбэтэ, маастарынан

бастагы солбуйааччы, "Үтүө дыала" улуустаагы комиссиятын председателэ П.Н.Мишкин, республикатаагы "Үтүө дыала" дирекциятын толороочу директора И.В.Бочкарев, Үөрэх министрствотун отделын начальнига С.С.Захарова, республика Ыччат политикагы, физическай културага уонна спорка министрствотун отделын начальнига М.Е.Дружянов,

Монреаллаабы Олимпиада үрүн хөмүс призера, ССРС спордун үтүөлээх маастара А.Н.Иванов, Европа, ССРС үс төгүллээх чемпионнара В.Н.Гоголев, ийчат министрин солбуйааччы А.И.Еремея, Намнаабы реабилитационнай училище директора К.И.Федоров уонна улус тэрилтэлэрин бэрэстэбиитэллэрэ, нэһиликтэр баһылыктара буоллулар. Эдэр келүүнэ спортсменнар үүнэн тахсалларыгар күөс, тирэх буолар саҥа сааланы алгыс тыһынан арылаан, аал уоту оттон маалаһын сирэ-туома ытылына, Арыылаахтан үүнэ-сайдан тахсыбыт ветеран спортсменнар үөрүүлээх парадый астылар. Киһилэри орто, эдэр саастаах келүүнэ спортсменнар, чөл олохтоох, спордунан утумнаахтык дьарыктанар дьыа кэргэттэр салгыыллар. Бэри мустубут ыалдьыттар нэһилиэк олохтоохторун үөрүүлэрин үлэстэн эбэрдэ тылларын эттилэр.

Тутуу үлэтигэр саала-ныарыттан сылдыбыт, сүүрбүт-көппүт, саамай тулаах үлэһит дьоннорго: Д.Л.Поповка, К.Н.Демьяновка, П.Е.Новгородовка, А.А.Варламова, И.П.Хари-

тоновка, Л.Л.Поповка СР Правительствотун бочуоттаах знактарын П.Н.Мишкин туттартаата. И.В.Бочкарев "Үтүө дыала" дирекциятын аатыттан нэһилиэк баһылыгар С.С.Морфунуока, Д.Д.Портнягинка, Ф.А.Пугачевка, Е.М.Поповка, К.Е.Беляевка Махтал суруктары, грамоталары туттарда. Үөрэх министрствотун Бочуотунай грамоталарынан оскуола үлэһиттэрэ Е.И.Барашков, Т.Т.Федоров, республика Ыччат политикагы, физическай културага уонна спорка министрствотун грамоталарынан Н.Р.Барашков, И.С.Морфунуока, П.Н.Демьянов, Н.П.Поталов, Л.П.Поталов набаарадаланнылар. Ити курдук ыччаттартан А.Каженкин, В.Каженкин, Е.Борисов, А.Сыромятников, А.Яковлев, И.Каженкин уо. д.а. бэлэстэннилэр.

Маалаһын күн сарсыарда ыаллыы Сылан, Кытааннах, Таатта улуутун Игидэй, Туора Күөл нэһиликтэрин хамаандаларын волейболга, биридинилээн дьонун хапсабайга, мас тардыһытыгар күрэхтэһинилэрэ буолла.

Аны нэһилиэк инники былааныгар балыһа дьыттын эмиз бу хамсааһын чэрчитинэн тутуу бырайыага баар. Оһо олохтоох нэһилиэниэ, биригээдэ үлэһиттэрэ бэлэмнэрин биллэрдилэр. Саҥа саалага быраатты Морфунуотар ааттара ингэрилиннэ.

С.БОРИСОВА.

Хаартыскаларга: спортивнай саала таһымтан көстүүтэ уонна саала аһыллытын түгэниириттэн.

Улуус энергетикатын кизн туттар дьонно

СЫРДЫГЫ, СЫЛААНЫ ҮКСЭТЭЭЧЧИ

тын, А.К.Софронов аатынан спортивнай сааланы, народнай театр дьыттын, 12 квартиралаах дьон олоһор уопсайдарын, онтон да атын оройун элбэх объектарын тутуспута. Эдэр киһи олоххо буһуу-хатыы улахан оскуолатын барбыта.

Бэйэтин саастыылаахтары тэҥнээн үөрэхтэнэр баҕа санаата кинини саха ыччатыгар сэдэх идэни бэрэр Алданаабы политехникумга аҕалыта. Үөрэбин 1978 с. ситиһилээхтик бүтэрэн, электромеханик дипломнаах дойдугугар эргиллэн кэлбитэ. Саҥа специалист Чуралчытаагы сетевой уоһаастаах электромонтерунан кириэн үлэтин саҕалыыр. Ол кэмнэ Чуралчыга улахан кыамталаах дизельнэй электростанция үлэбэ кириэн, нэһиликтэр үксүлэрэ Чуралчытан уоту ылар этилэр. Оччотообу суол-нис иолтөх, техника кэмчи кэмгэр үксүн сатыы сылдьан, хонууга-тыага хонно, ардыы-хаары анынан төһө уһунаах линиялары өрөмүөнүспитэ, подстанциялары тутуспута, төһө элбэх араас саахалларга сылдыбыта буолуой, аҕабын сиппэппин. 1986 с. Хотугу электрическэй ситим кылаабынай ижэнэрэ А.М.Лихтин быһаччы дьаһалынан Ефим Барашков саҥа туту-

Товус кый тохтуур, арыс кый аҕаһыыр кыадааннаах кырыа кыһын кыһарыгар тохтуттар тыһыныгыттан үмүлэ-үмүлэ күөдүгүр сакха камулуох оһоһун сирэйдитэн, тымык кылаамныыр уотунан сырдаттыҥа тыһынаах эрэ оһорбуттара аһаар сирим дьонно бараксаттар... Ол бэйэлэрэ "Ылдыһыс уотун" чарылхай сырдыгын күлүмүрдэттэн, тыа бөһүөлүк сандардан, сайдар аартык туускулун сырдаттыҥа ырыттан билиһи улууска энергетика сүдү күүһэ мунутуурдук сайынна, туоһута.

лубут подстанцияга дьуһуурунай электромонтерунан аһааммыта. Ол күнтэн күн бүгүнүгэр дьэри бары күүһүн, билиһин ууран, сыратын бэрээн үтүө суобастаахтык үлэтин-хамсыы сылдыар. Тэрилтэ биһир улахан оһоптаах, бэйэтин идэтин толору баһылаабыт специалиһа буолла.

Икки сыл анараа өттүгэр Чуралчытаагы РЭС иһинэн подстанцияга киһинэн Чуралчы улуутун үрдүкэн электростанцияга, трансформаторнай подстанцияларга саахал тахсар түбэлтэтигэр түүн буоллун, күнүс буоллун суһаллык туоратар сыллаах диспетчерскай сулууспа тэриллэбитэ. Ефим Афанасьевич онно диспетчер быһытынан үлэтин сылдыар. Саха сирин киһи куоратын Дьоккуускайы, ону таһынан 8 улууһу электростанциянан хамчыгар Киин электрическэй ситим диспетчер-

скай сулууспатын начальнига М.В.Варейкис: "Ефим Афанасьевич үлэтигэр олус кылаамнылаахтык, эппизитнэстээхтик сыһыаннаһар, инструкцияны, ирдэбили чуолкайдык толорор, биһир бастын диспетчербит буолар", — дьээн киһи үлэтинэн астынарын бэлэстиир.

Үрдүк дэ, намыһах да күүрүүлээх электростанциялар тирэхтэр сүгэн тураллар, ол эрээри төрөөбүт-үөскээбит Чуралчыларын электростанция бөһө туруктарынан, бистыбатын туһугар сүгэн эппизитини сүгэр, түүннэри-күннэри сүүрэр-көтөр РЭС, ДЭС үлэһиттэрэ буолаллар. Улууска сырдыгы сыдыаһар аналларын чыэстээхтик толороллор. Олортон биһир сүрүн бөһө тирэххит, киһи туттар киһибит, ветеранмыт Ефим Афанасьевич Барашков. Киһи өр сыллаах, үтүө суобастаах үлэтин иһин элбэх ахсааннаах бочуотунай гра-

моталарынан набаарадаламмыта, биризмийэлэринэн бэлэстэммитэ. 1990 с. "Үлэ ветерана" медалынан набаарадаламмыта, 1996 с. "Якутскэнерго" ветеран энергетигэ бочуоттаах ааты ылбыта.

Ефим Афанасьевич эдэр специалистка аҕа табаарыс, доһор-атас быһытынан бэйэтин баай оһоптаан субэлээн-амалаан, биһирэ барыбытыгар да истиг-эһэс сыһыаннаһар улахан убаастабылынан туһанар. Туох эмэ көрдөөбүт кэспээн дуу эбэтэр оһоһоон-хаадылаан, сөптөөх кэмгэр куллартан, улускай тылы булан, үлэбэ-хамнаска туһалаабы эрэ онорорго дьулуһарынан үлэһиттэр, табаарыстарын дьирин ытыктабылларын ылар.

Киһи чөл олохтоох, илээх дьыа кэргэн аҕа баһылыга, төрт оҕо тапталлаах аҕа. Кэргэнэ Марфа Ивановна бэртээхэй хаһаайка, "Чуораанчык" уһуулаан тутуах үлэһитэ. Барашковтар интернат-оскуола тоһторун биһир үтүө-мааны ыаллара. Саха малын сиринэн сунуу-ас иһтэн быр-бааччы оһороллор. Илээн кэмгэр уһанарын, дуобаттырын сабулуур. Дуобатка спорт маастарыгар кандидат. Улахан кыыс-

тара Варя Дьоккуускай-даабы медицинскэй колледжи бүтэрэн, республиканскай балыһага үлэлиир. Эмчит идэтин толору баһылыыр сылтан үрдүк үөрэххэ бэлэмнээр. Иккис кыыс Галия үлэһит, Гей IX-с, Афоня VI-с кылаастарга үөрэнэлэр.

Бу күнүгэр Ефим Афанасьевич 55 сааһын тоһочу туолла. Олорон, үлэһэн кэлбит кэмнэрин эргитэ санаан көрөр. Үлэлиир үлэте тус олоһор төһө да олус кутталлааһын (подстанцияга 110 тыһыынча вольт кириэр), ураты эппизитинэстээбин, байыаннайдыы бирикээһинэн да сырыттар таллан ылбыт идэтин кэмсимэт. Төрөөбүт-үөскээбит Чуралчытын энергетиката сайдарын туһугар ис сүрээбиттэн дьин-чахчы кыһаллан, аныгы үйэбэ энергетика-бу инники сайдыы, экономика төрдө, олохтут биһир сүрүн туһула дьээн өйдөбүлүнэн салайтаран үлэ-хамнас үөһүгэр сылдыар.

Убаастыыр табаарыспын, үтүө үлэһит киһини үбүлүөйдээх сааһынан уруйдаан-айхаллаан туран, чэпчээн-чэбдик доруобуйаны, үлэтигэр үрдүк ситиһинилэри, алаһа дьыттигэр дьолу-соргуну баһарабын.

В.МАКСИМОВ.
Чуралчытаагы ДЭС начальнига.

Чуралчы күөлүн иһин баһыгар үрдүк шыкалардаах, таас тутуулардаах, Амма, Таатта, Томпо, Чуралчы улуустарын электростанциялар, күннэри-түүннэри тохтоло суох үлэлиир, иһин энэргэ суох улахан подстанция турар. Подстанция үлэтигэр төрт улуус олово-дьялаа, этэниэ буолуута быһаччы тутулукаах. Бу подстанция 1986 сыллаахха олоххо кириэбэтигэр, харыс да сирин халбарыбакка, манна Ефим Афанасьевич Барашков үлэлиир.

Ефим колхозтаах дьыа кэргэнигэр Охонорхой, Өлөөнө Барашковтарга икки оһоһон төрөөбүтэ. Биһирэ төрөөбүт бэйэти этилэр. Икки уол, үс кыыс. Оҕо сааһа төрөөбүт-үөскээбит чулуу талааннар дойдуга-рыгар Бахсыга ааспыта. Баара-суоба сэттэлээбэр ийэтэ өлөн тулааһа хаалан, олох араас кыһалбатын билээн улааппыта. Чуралчыга тутуу тэрилтэтигэр үлэһит-үлэһит киһиэни оһуоһуна бүтэрдитэ. 1966 - 1968 сс. ытык иһин толорон Советскай Армия кэксэтигэр сулууспалаабыта. Армияттан кэлээт, үлэһиттэ туһуутун тэрилтэтигэр төһөнөн Саха Республикатын үтүөлээх тутууччыта Н.Н.Никитов, онтон "Бочуот Знага" орден кавалера Е.Н.Лыткин биригээдэлэригэр болуотунуу-уктаабыта. Ити сылларга киһи саҥа гостиницаны, билиһини УДЬУКХУ хонтуора-

ҮӨРЭНЭЭЧЧИЛЭРИ ИТИИ АҢЫЛЫГЫНАН ХААЧЧЫЙЫ

Кыра саастаах уонна улаатан эрэр оҕо доруобуйатын бөһөрөгөтүүгэ, киини организмэ сайдарыгар улахан оруолу инжэмтэлээх аһылык ылар. Аһылык үчүгэй хаачыстыбалаах, улаатан эрэр оҕо организмэ энергетическэй сроскуоттары толору сабар буолуохтаах.

Улууसाа сүүрбэ орто, икки ситэтэ суох орто, биир алтын сүүүөх оскуолалар, түөрт оскуола-сад бааллар. Холтоҕо, Сылан, Кытаанах, Төлөй, Уһун Күөл оскуола-ларын интернаттарыгар, улуустаагы гимназия таһыттан интернатыгар уолсайа 176 үөрэнээччи хабыллар.

Асартып 2000 - 2001 сс. үерэх дыйлын түмүгүнэн 4697 (96,4 бырыһыан) үерэ- нээччи күнгө биир төгүллэ- х итин аһылыгынан, 176 (3,6 бырыһыан) үерэнээччи

үс төгүллээх итин айылыгынан хааччыылдынна (бу иһингэр Чурапчы алын сүһүөк оскуолатын 6 №-дээх корпусун үөрэнээччилэрэ сухой пагунан). 2000 с. хас биридди өбөр күннэ 3 солк. 13 харчы дотация көрүллүбүтэ. 2001 с. тохсунньу 1 күнүттэн СР бастагы Президентин балаан ыйын 26 күнүнээри 1195 №-дээх "О поддержке детей из малообеспеченных семей" диян уурааба олоххо кирибитэ. Онон эрдэтээни дотацияга элбэх өбөлөөх дьэс кэргэн өбөлөрүгэр эбии 5 солк. 10 харчы компенсация көрүллүбүтэ. Бу харчы барыта бородууктанан олохтоох потреббществолар, этинэн-арыынан "Чурапчы" ТХПК көнгө эргитиллэн, олохтоох дьаһалталар бухалатерияларынан оскуолаларга тийэр, отчу

оттанар. Маана эбии хас би-
ирднн оскуола бэйэтнн кэ-
тэх хаһаайыстыбатытан
пришкольнн учаастагытан
ылбыт бородууксуятнн ос-
куола буфетнн нөнүө үөрэ-
нээччилэргэ таһаарар. Бу
тэрээһин хас биирднн оску-
олаа тус-туһунан. Холо-
буур,Дирнэг орто агро,
Төлөй орто оскуолаларыт-
тан киһирэр дохуот атыттар-
га тэннээтэххэтаныччы
үрдүк. Ол иһин күнээби
аһылык менута, бородуук-
татын сыаната 8 солк. 23
харчы тэннээр буол-
ларына, үөрэнээччилэр
эбии төлүөхтэрнн сеп.

Итин аһылыгы тэрийкигэ сүрүн оруулу оскуола материалнай-техническэй базата ылар. Уолсай көрүү түмүгүнэн оскуолалар буффеттарын санитарнай-техническэй туруктара УГЦЭИ уонна ППБ көрөбүллэри-

гэр эппизтээбэттэр, сьлтан-сьл ахсьн тулсуухтаабар эби мэлтөөн илэлэр. Сүүн биричинэлэринэн оборудованиелар эргэрилэр (50 бырыһын), иһити-хомууһу, сууяар-ыраастыыр тэриллэри, спец таҥастары, технологической уонна холодильнай оборудованиелары ыларга үп-харчы тийбэтэ буолаллар. Ол да буоллар, улуус үгүс оскуолалара быыс-хайаҥас булан, спонсорство, меценатство, төрөппүттэр, ылуусниктар өйөбүллэринэн буфеттарын оборудованиенан хааччыйан, үлэлэтэн, үөрээнэчиллэригэр итии аһылыгы кыахтарынан кэмнэр тэрийэн кэллилэр. Онуук, холобур, 2000—2001 сс. үөрэх дьылын түмүгүнэн Амма орто (дир. Е.А.Смирников), Боллоно орто (дир. З.Е.Еронов) оскуолаарын

ваттахха сөл. 2001—2002 сс. үөрэх дэулыгар кириңиң баран саҥа аһыллыбыт “Кыталык” оскуола-сад базатыгар үлэлиир сүрүн үөрэби биэрэр орто оскуолаҕа (дир. М.В.Дьячковой), Алабар орто оскуолатыгар (дир. В.И.Федорова) буфет үлэтэ үчүгэй тэрэһиниң-нэһин бэлиэтиир тобоостоох.

Бу хэннэки сылларга, чуолаан 2000 сылтан сабалаан, итин аһылыкка, толору да буолбатар, үн-харчы көрүллэн эрэра биһигини элбэххэ эбээ-һинэстиир. Ол курдук, күпүн үөрэх дыла аһылла-атын кытта бары оскуола-лар биир тэнник, үөрэ-көтө үөрэнээччилэри аһалгытын-нан көрсүбэттэр. Биир сүрүн биричиинэ - наһи-

лизктар оскуолаларыгар күһүннү өрөмүөн үлэлэрин хойутатыы, ититни сезону тардыллыта.

Түмүнкэ, үерэнээччилэри итии аһылыгынан хаачыйыы анардас оскуола администратсиятын, коллективын эрэ тэрээһинэ буолбакка, бүтүүн нэһилээх, улуус төрөппүттэрин, олохтоохторун, попечительскэй сэбиэттэрин таарыйар биик сүрүн болпуруос буоларын умнуубаллыгыр, инникитин оболорбут доруобуйаларын бөсөргөтөргө инэмтэлээх аһылыгынан хаачыйыыга бари түмсэн үлэлинигэ ыгырабыт.

Г. ФЕДОТОВ,
улуустаабы үөрэх
управлениетын
спецалиһа

- Кәпсизэлин бабарабын

МАС УУҢА — ТЫЛ, ҮЛЭ ВЕТЕРАНА

Тыгыл, үлэ, үөрэтэр-интэр үлэ ветерана Николай Дмитриевич Дьячковский 1927 с. Кытаанах кэһиллэнэр Билиистэх дьин алааска үс олоһоох аалга күн сириг көрбүтэ. 1941 сыл сайын ажалара Охотскай перевозка от оттуурга дуогабардаһан, бары онно сүппүтэрэ. Ити дьыл күһүнүгэр ажалара сэриигэ барбыта, нөҕүө сылыгар сураа суох сүппүтүн уһунан биллэри кэлбитэ. Онон үс олоһо ийэлэринин тулаахха хаалбыттара. Ньюкулай улаханнара буолан үлэлииргэ тийибитэ. Сайынын обуруокка үлэлээбитэ, кыһынын аялларга атынан уу баһаанчы буолбута, нуучча сиригэр онтон атын үлэ көстүбэт этэ.

Дэз, итинник 1944 сýллаахха
дизир олонор баран дойдулар-
гар кэлбиттэрэ. Кэлээт, Ньюкулай
Чурапчы сэттэ кылаастаах оскуо-
латыгар үөрснэ киирбитэ. Ол кэ-
миттэн педучилищеса үөрснэ
сылдьан армияба сулууспалы
иньэрыллыбыта. 1952 сýллаахха
демобилизацияланан кэлэн
үөрсин салбабыта, 1955 сýлла-
ахха бүтэрин учуутал диплому
алан, кэргэнин кытары Саккыры-
р оройуонугар учууталлы бар-
ыттарга. Ити кэмтэн ыла алын кы-
лаастарга уонна ахсаан учууталы-
нан олобун 20 сылын анаабыта.
Соловьев абыс кылаастаах оскуо-
латыгар үлэлиин сылдьан 1973 с.
Эхилиээк Советын исполкомун
секретарынан талыллан икки
болдьоххо үлэлээбитэ. Бочуотта-
ах сымчаланкна тахсан баран 20
эх тахса сыл общественна

төрүүкз булг обществотын председателинэн үлэлзэбитэ, онгон олохтоор балийнаба уонча сүл кочегардаабыта. Николай Дмитриевич общественной үлэзэ ситиһинилэрин иһин САССР Министрдарын Советын, ССКП обкомун Бочуотунай грамоталарынан бэлэстэммитэ.

Кырдыаас учуутал билигин төһө да 75-с хаарыгар сырыттар, кырыйдый дизн олобот, кэһилиннээх туһалаагы оноро олобор. Ол курдук, ойуулаах-бичиктээх саахымат остуолун, табуретка олоппоһу таһынан хыл миннииктэри, шеткалары, талах сиппирри, ынах ыыр олоппоһу, ытыгы, күөрчэни онорон маһаһыына туттарыын дьон-сэргэ хамаастагы атылаһар. Кини бу идэтинэн уратарбахтаахтар улуустаагы быыс-талкаларыгар кыттан биһирэбили ылбыта. Николай Дмитриевичкэ чэгиэнник-чэбдиктик сылдыарыгар таптыыр дыарыгар ситиһилэри бакарабыт.

Алексей МАКАРОВ,
хаһыат общ. корр.

Мырыла.

Сылан нэһилнэгэр бастаки
детсад 1966 сыллаахха Бэрэ-
Постникова Евдокия Васильевна
салалтатынан үлэһизбитэ, ол кэм-
тэн ула 36 сыл устата тохтоло-
сук обону иитинэн дьярыктанан
кэллэ.

Детсад билигин Ухун Күүлэ "Сулусчаан" уһуяан дигэн ааттанан кырачаан оҥолору көрүү-харайыы, санааба, нэрэвэ үөрэтэти, эт-хаан өттүнэн чэгинэ, доруобай буолалларын иһин айымньылаахтык үлэлиир. Ордук кэрэхсэбиллээбэ коллектив сагаттан-сага сүүрээни киллэрэрэ буолар. 1966 сыллаахха уһуяан оҥолору экологическай култуураба интэни-үөрэтэн тематын талан үлэни сабалаабыта. Итинки 1977 сыллаахха экспертизэй комиссияба көмүскээн улуустаабын экспериментальнай плуустандакка буолар быраабы ылбыттарда.

Обо айылданы кытарм кыра эрдэбиттэн алтыстабына, итиниз системалаах билиилээх буолууларына, сөптөөх сайдар усулуобуйаны тэрийдэххэ, киһи быһыытынан майгыта-сигилитэ тупсар, үгүһү билэр-көрөр, инникигэ эрэлэ улаатар. Коллектив "Айылса обото" диэн программа оностон, ол сүүнүһүн үлэлээн, ылыммыт хайысхалара сөптөөбүн дакаастата. Иитиллээччилэр айылданы кэтээн көрүүлэрин, сибээстэрин уруһуйдаан, оноһук онорон, ону бэйэлэрин тыллартан кэлсииргэ үөрэниилэр, үүнээйилэри, кыыллары бубэйдээн билиилэрин чингэттиллэр. Маны уһуйаан методина, туйгун категориялаах Макарова Татьяна Алексеевна, эколог, туйгун категориялаах Платонова Светлана Николаевна сүрүннүүлэр, ийиллэр.

**«СУЛУСЧААННАР»
ТУБҮКТЭРЭ**

иллэр-сабалыллэр.

Кырачзаннарга анализ арас курулуштар үзленилэр. "Эйбас, истин сыйыан" курулуогу үрдүк категориялаа интиээчи Продохынкова Агафья Петровна ынар. "Эстраднай ырыа" курулуогар Макарова Любовь Юрьевна дырыктыыр, детсадка интилибик кэмнэригэр бу курулуока сылдыыт 6 оҕо араас конкурстар лауреаттара, дипломаннара буоллулар. "Цветовая экология" курулуока Макарова Евдокия Николаевна айылга кэртин арааран, кэтээн керен уруйдуурга үөрэтэр, дыобурдарын сыйынарар. "Биһиги артистарбыт" див драм-курулуогу Нова Анна Гаврильевна, "Дыэм кыыла" курулуогу Винокурова Людмила Васильевна, "Мин маһым" курулуогу Платонова Светлана Васильевна, "Күөл олохтоохторо" курулуогу Сивцева Матрена Михайловна үлэлэтэллэр.

Оболор Башаринский аарыларга, республикатааы научнай-практической конференцияларга, семинардарга кытгалар, "Полярная звезда" конкурска лауреат буолуталаатылар. Уһуяан бэйэтик үлэтин опытын таратар иннитэн авторскай семинардары ыйтар. "Фестиваль педагогических идей" диин конкурска 4 интээчки зональнай семинарга ситилинээхтик кытынна. "Айылыа оҕото" диир программанан методист Макарова Татьяна

Алексеевна "Региональный учебник XXI века" дизайн республиканской научной-практической конференции кыттан биһирээн сертификат ылла.

Уйуулан коллектива сотору-
таабыта Дьокуускайга кириэн "Ай-
ылҕаны ситимнээн оҥо ийэ тыла-
сыйыннары фактора" диэн киэ-
ис хоһоонноох, дириҥ өйдөбүллэ-
эх программанан ситиһилээктик
кыттан бастаата уонна республи-
канскай статустаах уйуулан аатын
ылла. Маныаха сэмиздиссэй,
үрдүк үөрэхтээх, туйгун категори-
ллаах, Саха Республикатын
үөрэйриинтин туйгуна Сивцева
Елена Петровна, туйгун категори-
ллаах Макарова Татьяна Алексее-
вна, эколог-интээччи Платонова
Светлана Николаевна, интээччи
Муся Яковлева сыралаах, утумна-
ах үлээрин кириэн көмүскээччи
тахсыбытара барыбытын астын-
нарда. Киинилэргэ төрөппүттэр-
махталлара мунуна суох.

Бу улэра научнай консультантанын педагогической наука кандидата, экологической оркуола авторы Макаров Егор Дмитриевич, научнай салайааччы Михалева Ольга Иннокентьевна хомолоро,субэлэрэ холбоһон инникитин өссө күүрэннээх, кэрэхсэбиллээх үлэ үлэһиллэригэр улахан эрэмнэ санааны үөскэтэр.

Борис БАИШЕВ,
Сылан нэһилиэгтін
бочуоттаах гражданина.

Биир хилээ икки сүүс
граммы ыларбыт, хата, ол
нуормабыт быстыбакка ку-
руутун кэлэ турар буолан
абырыыра. Улахан дьону
байыаннай үөрэххэ үөрө-
тэллэрэ. Бары даҕаны ар-
мияга барартан сыыйылы-
быт саапырбыт, араас араа-
хымалаах дьон, ахсынны,
тохсунньу бурбагнас тым-
ныытын аахсыбакка, мас са-
лаах, гранаталаах, каар
байар лаппаакылаах, куулу-
нан тигиллибит ботуонка
сүгэлэрдээх "селлаеттар"
буолан ветеринарнай учаас-
так аннынаабы эргэ бе-
лаҕаны хаарынан окуопа
онгостон "атаакалыылар".
Командирдара байыанна
формалаах, чинг-чаи кыта-
нах саналаах саха кийитэ
этэ. Американский байыан-
най самолеттар тус илинтэн
элиэһиһэ үрдүнэн кэлэн
Дьоккуускайга ааһаллара.
Арыт күн хаста эмэтэ 20-чэ-
дийи самолет үөр хаас кур-
дук арбаа ааһалларын Мии-

тэ Максимовтын уруука кирибэкэ кизн халлаанга кыра туочука буолан сүтүөхтэригэр диэри Сэкэйэм түмүлүттэн батыһа көөрбүт.

номонд көрүннээх, ырыа-
ны-тойугу сатыыр, бэйэти-
гэр да, үөрэнээччилэригэр
да үрдүк көрдөбүллээх этэ.
Уругар мэик уолаттар им-
нэм барадчылары, сиһнэ-

тулпутунан кылааспытыгар бу кириэн кэлбитэ, уларыан хаалбыт, дуудайбит, үөр-көтө сылдыра ханна да суох. Кириэт барыбытын эргичи көрдө, ол кэннитэн сурунаалын остуолга ууран арғын олоордо. Ити да сырыыга кини уһундук үөрөппэтэбэ, сотору эмиз кылааска хирбэт буолан хаалбыта. Ыһыктыбат ыар ыарынта бэргэн, биһигиттэн араасхахтаабыта.

Саас буолан, анылба күбүгүн нусхайбыга, үөрэх дьыла түмүктэнэрэ чу галаабыта. Биһиги оскуола нининээги ыраа талгалаабыта оонньоон сүүр-көтө сылдыбылпыт. Биирдэ өйдөөн көрбүтүм учуутал-быт Варвара Васильевна олорор эргэ дьэтиэн мунку-гар улахан истээх сонун кэ-тэн баран биһигини көрөн олорор эбит. Кини ити жы-лааһын оҕолорун кытары тиһэх көрсүһүүтэ этэ. Иһигэр туюх санааны санаа-

олорбута өйдөнөр, мариы, кутурбан, эдэр сааска олохтон барыы. Көр, онно биһигиттэн, бүтүн сүүрбэчэ оботтон, ким да аттыгар баран туох эмит дээн санаатын көтөсөр тылы быктаран кэпсэллэтэ, аны санааталха, онук тугу да ырытан өйдөөбөт акаарылар этибит. Ити кэнииттэн арыях хонон баран күн сириттэн букатыннаахтык барбыта. ТИҺэх суолугар атаарыыга бары бырастымыласпыпыт, бииргэ төрөөбүт быраата уолчаан биһигини кытары биір кыласка үөрэнэрэ. Чурапчы арбаа тумулулар кылабыһыада талааран ийэ буоругар туттаран, томтойо сыктар буорун үрдүгэр төбөбүтүн төгкөтөн түрүлүттү.

Семен Елисеевич
САННИКОВ—Посельская

Майя сэлхээнхэйтэ.

Иһирэх тылынан

УМНУБАТ УЧУУТАЛЫМ

5-с кылаастарга кылааспыт салайааччыта Варвара Васильевна Какенкина этэ. Бу кун сириттэн барыта 60 сулга чугаһыыр кэм ааспытын да иһин, кини сырдык мөссүөзү, ыраас дууната ейбөр өрүү баар. Сааһыран "овонньор" аатыран аһан эрэр олоххор көрсүбүт үтүө-мааны дьонун санаабыттан арапат буолар эбит. Кини биһигини олох кылгас кэмгэ ыларпатта, эдэркээн.

игэс көрүдүөргэ илэрин көрдөхпүтүнэ, мэниктээн өрө тиргиллэ сылдьан силлэлэн туораан, "смирно" стойкага турарбыт. Ол курдук ытыктыырбыт, астына көрөрбүт. Итинник үөрэ-көтө үлэли сылдьан Варвара Васильевна биллибэт буолан хаалбыта, атыттар солбуйбуттара, онтон ыалдьан эмгэ барбытын истибиппик. Сааһаары күн сылһыан эрдэбинэ биир күн аай үчүүтүлүп журналын

Спорт

СААХЫМАККА-БОЛБОМТОНУ!

Олунну 9 күнүгэр Чуралчы сэлэннэһитигэр саахымакка улуус клубнай хамаандалары Х-с үбүлүүһүнэй чемпионаттара ытыллына. Хамаанда састааба 15 оонньооччулаах, ол иһигэр 3-үү дьахтар, 2-лин ветеран. Барыта 3 хамаанда кытына: Чуралчы-1, Хатылы-1 уонна Хадаар, Хайахсыт, Холтобо холбоһуктаах (эриликтер) хамаандалара.

Хамаандалар утарыта биригиттэ оонньоотулар, ынааһыннаах киирсин түмүгэр 16 очкону хомуулар эриликтер (капитан Филиппов И.А.). Иккестэе табыктар, иккис 15 очколаах чуралчылар (капитан Дорофеев Т.К.), үтүс 14 очколаах хатылылар (капитан Анмосов Г.Н.) буоллулар. Кыайылаахтарга көһөрүлүс сыйдыр кубок уонна диплом туттарылына. Дюоскаларынан бастаабыттарга саахыматчыт А.С.Давыдова спонсордута. Чемпионаты саахымат федерациятын чилиэнэ, эколог П.П.Матрозов тэрийэн, судуулаан үрдүк таһымнаахтык ытта.

СР бастакы Президентэ И.Е.Николаев норуот дорубуйата тупсарын, спорт сайдарын туһугар үтүмэн үгүһү эҕэрбүтүн билэбит. Ол биригиттэ туһунан оҕолор-

го 10 тыһ. саахыматы уонна 10 тыһ. саахымат чаһытын бэлэттэбит буолар.

Үөрэх министриин уурааһынан 2001 сылтан оскуолаларга начальнай кылаастарга саахыматы уруокка үөрэтин киллэриллибитэ. Ол эрээри бу дьаһал, кэтээн көрдөхкө, соһо олоххо киирэр илик. Сорох нэһиликтэргэ саахымат тренерэ суох буолан уруоктар ытыллыбаттар, оскуолалар директордара саахымат учууталларын булууга дьаныардаахтык үлэлээ иллитэр. Холбоһура, Хадаарга, Хатылыга саахыматка тренердир кыахтаах дьон суох буолбатахтар. Кинилэр түмэн тардан кэлэстэн, үлэлиир-олорор усулбубукаларын тэрийэн, ытыран үлэлэтэр буоллар, улууска саахымат күүскэ сайдыах этэ.

Билэрбит курдук, XXI үйэ-үөрэх-билим, спорт, информатсия үйэти. Маныаха хас биригиттэ кини саахыматы билэрэ, сатаан оонньуура биригиттэ аҕылаат буолар.

Улуус бары нэһиликтэрин дьаһалтала, оскуолалар администрациялара саахымат сайдыытыгар болгомтолорун уураллара, кыһамныларын күүһүрдэллэрэ-билигини олох ирдэбилэ.

Гаерил ЕГОРОВ.

• Специалист быһаарар

ҮҮТҮ, ҮҮТ АҢЫЛЫГЫ ТУТТАРЫ, АТЫЛАҢҢЫ ИРДЭБИЛЭ

Чуралчы улуусун дьаһалтатын 2001 сыл муус устар 17 күнүнээһи 208 №-дээх "О санитарном состоянии объектов молочной промышленности и профилактики острых кишечных инфекций в улусе" дьээн уурааһар олоһуран уонна сыстыганнаах ырыыларга ведомстволар икки ардыларынаагы комиссия 2001 сыл сэттиннэ 22 күнүгэр ылылыммыт быһаарынынан, үтү уонна үтү аһылыгы атылыгы, туттарар БОБУЛЛАР өскөтүн:

— хаһаайыстыбага сибирскэй язва (сотуун), эмфизематознай карбункул (хаһырыбас), кириин, паратуберкулез (оһоһос туберкулез), сирин некробактериоһа, антиномикоһа, эндоментрит (маатка ыарыта), гастроэнтерит (үөһүрүү), мастит ыарыылары баар буоллактарына;

— туберкулез (сэллик), бруцеллез, лейкоз ыарыыларынан малдыар, чинчийиллэргэ реакция биэрэр уонна сотуун ыарыытын утары быһыыны ылан баран ыарыыратар (уопсай температура үрдүүр, быһыы баһылыгыт сирэ иһэр, сүөһү уопсай туруга мөлтүүр уо.д.а.) сүөһү үтүгэ;

— сүөһү үтүгүн туттарар уонна сүөһүнү көрөр-хараһар дьон медицинскэй көрүүнү уонна флюорографияны барбатах буоллактарына;

— модьуннаах сүөһүлээх ыаллар сайынны кэмнэ хотон дезинфекцияттан аккаастамыт, аккаастанар буоллактарына;

— сотуун, хаһырыбас ыарыылары утары быһыыны ылытын кэмнэ 14 хонук иһинэн;

— төрөөбүтүн кэмнэ 10 хонук ааһа иһигинэ, үтү уоһахтаах эбэтэр кытарак сүөһү үтүгэ буоллактарына;

— физико-химическэй көрдөбүллэрэ ирдэбилгэ эппиэттэбэт буоллактарына (үтү плоттоһа, кислоттоһа, сыата, бактериальнай уонна механической ырааһа);

— үтү атын хос сыттаах (бензин, луук, чеснок, эрбэһин уо.д.а.) буоллактарына;

— антибиотиктарынан эмтэнэ сылдьар ынах үтүгэ;

— үтү фальсификацияламмыт, ол эбэтэр үрдэ холбуллубут, уу, крахмал, суода, бурдук уо.д.а. булкалаһык эбилибит буоллактарына;

— хаһаайыстыба үтү ветеринарнай-санитарнай экспертизаны барбатах буоллактарына.

Атыта КӨҮҮЛЭНЭР өскөтүн хаһаайыстыбага сыстыганнаах ыарыы суох, туттарар ынаһын доруобай уонна үтүгэ бу ирдэбиллэргэ эппиэттир буоллактарына;

— ынах үтүгэ биригиттэ тэнгэ конституциялаах, үрүн эбэтэр кыра саһархайдыны тобураба, түгэрэ сөһүтүгэ суох, специфическэй амтанныах уонна сыттаах, үтү сыата 3,2 %-тан кырата суох, плоттоһа 1,027—1,033, кислоттоһа 16—20 кыраадыс буоллактарына;

— биз үтүгэ миньигэстини-хаһархай амтанныах, специфическэй сыттаах, хуөхтүнү-манан өһнөөх, сыата 1%, плоттоһа 1,029—1,033, кислоттоһа 7 кыраадыстан үрдүгэ суох буоллактарына;

— биз үтүгэ миньигэстини-хаһархай амтанныах, специфическэй сыттаах, хуөхтүнү-манан өһнөөх, сыата 1%, плоттоһа 1,029—1,033, кислоттоһа 7 кыраадыстан үрдүгэ суох буоллактарына;

— биз үтүгэ миньигэстини-хаһархай амтанныах, специфическэй сыттаах, хуөхтүнү-манан өһнөөх, сыата 1%, плоттоһа 1,029—1,033, кислоттоһа 7 кыраадыстан үрдүгэ суох буоллактарына;

— биз үтүгэ миньигэстини-хаһархай амтанныах, специфическэй сыттаах, хуөхтүнү-манан өһнөөх, сыата 1%, плоттоһа 1,029—1,033, кислоттоһа 7 кыраадыстан үрдүгэ суох буоллактарына;

— биз үтүгэ миньигэстини-хаһархай амтанныах, специфическэй сыттаах, хуөхтүнү-манан өһнөөх, сыата 1%, плоттоһа 1,029—1,033, кислоттоһа 7 кыраадыстан үрдүгэ суох буоллактарына;

— биз үтүгэ миньигэстини-хаһархай амтанныах, специфическэй сыттаах, хуөхтүнү-манан өһнөөх, сыата 1%, плоттоһа 1,029—1,033, кислоттоһа 7 кыраадыстан үрдүгэ суох буоллактарына;

— биз үтүгэ миньигэстини-хаһархай амтанныах, специфическэй сыттаах, хуөхтүнү-манан өһнөөх, сыата 1%, плоттоһа 1,029—1,033, кислоттоһа 7 кыраадыстан үрдүгэ суох буоллактарына;

ҮҮТҮ ТУТТАРЫ, АТЫЛАҢҢЫ БЫРААБЫЛАЛА

Бастакытынан, үтү, тон үтү тыа хаһаайыстыбатын кооперативыгар, улуустаагы потребобщество туттарыах иһинэн туттарааччы олохтоох ветеринарнай үлэһиттэн ону тоһулуур аргыс докумуону (сопроводительный) ылар. Бу докумуонна сүөһү бары булгучулаах быһыылары ылытын, лейкозка, бруцеллезка, паратуберкулезка чинчийиллэри (серологическэй, аллергическэй) барбытын уонна сүөһү туругун туһунан ылыллар.

Иккисинэн, манньк докумуону кытта хаһаайын ынаһыттан 100 миллилитр ыаһымытын үтү ыраас оргутулуур үтү иһиккэ кутан Чуралчытаагы ветеринарнай лабораторияга анализка киллэрэр. Үтү уһаппакка, сибизэйдик сарсыардаттан аһаһыллыахтаах.

Үсүһүнэн, анализ түмүгүнөн көрөн, ветеринар үтү аһыга, туттарыыга көһүлүүр. 4 №-дээх ветеринарнай ысыраапка биэрэр. Көһүл болдоһо 1 ый, үтү туттарааччылар бу болдоһу көтүлүккэ туһугаргыт булгучулаах.

Төрүтүнэн, үтү туттарыы иһикс ыһыттан саһалан көһүлү олохтоох вет-

үлэһит биэрэр. Үтү аналиһа иккестэе оһоһулар.

Олохтоох үтү тутар сыахтар сибизэйдэргэ үтү нэһилиэһинэн ветеринарнай-санитарнай экспертизаны барбыт, ону тоһулуур 4 №-дээх вет-испыталаһы, ону тэнэ үтү туттарааччылартан 100 % флюорографияны барбыттарын ирдиргит булгучулаах.

Үтү флягаларга эбэтэр үтү дистернаттар кутан таһыллар. Үтү таарата ыраас, атын туох да хос сыта суох буолуохтаах. Оцинкованнай иһиккэ үтү таһар бобулар. Дьалкыбатын курдук ыа халпахтанылар. Флягалар халпахтарыгар эрзэһинэлээх буолуохтаахтар. Эрзэһинэтин онугар өһнөөх кумааһыны, хаһыат кумааһынын, тэрэп-искини уо.д.а. туттар бобулар. Үтү таһар массасыналар ыраас, куһаҥан сыта суох буолуохтаахтар. Үтү күүстээх сытаах маллары кытта таһар бобулар.

С.САРГЫДАЕВ,
улуустаагы ветуправление ветеринарнай-санитарнай экспертизага отделын сибизэйдэсэ.

АТЫЛЫБЫТ

1998 с. оһоһуллубут, үкүгэй туруктаах, "Белая ночь" өһнөөх УАЗ-3909 ("Охотник") автомашинаны. Сыаната-кэлэстиниэн. Билсэр тел.: 41-342 (иһэтэтин), 41-731.

xxx

Ульяновскэй фирменнай УАЗ автомашина саллаас чаастарын Чуралчы сэлэннэһитинээри "Куоһара" рыноктан чэппиэр сыанага кэлэн атылаһыт.

АТЫЛАҢҢЫТ

Чуралчы сэлэннэһитин кини өттүгэр биригиттэ хостох квартираны. Билсэр тел. 41-251.

Күндү ийэбит, эбэбит, хос эбэбит, үлэ ветерана, Чуралчы сэлэннэһитин олохтоһо

АФАНАСЬЕВА (Коротких) Зоя Ивановна
олунну 11 күнүгэр соһумардык ыалдыан 63 сааһыгар күн сириттэн барбытын, диниһик курутууан туран, бары аймахтарыгар, иккэ дороботторугар, биригиттэ үлэлэбит табаарыстарыгар, билэр дьонугар иһитинэрэбит.

Кыргытара, күтүөттэрэ, кийинтэ, сизинэрэ, хос сизинэрэ.

Кутурданын тирдэллэр:
—Афанасьева Зоя Ивановна өлбүтүнн оҕолоругар, сизинэрэ, бары чугас дьонугар, аймахтарыгар улуустаагы үл управлениетин коллектива.

—Талтыр ийэте Афанасьева Зоя Ивановна өлбүтүнн терапевтической отделение санитаристыгар Анмосова Марфа Ивановна улуустаагы кини балыһа администрацията, профкома, балыһа терапевтической отделение коллектива.

—Оҕолоругар, сизинэрэ, бары чугас аймахтарыгар, ыар сүтүктэрин тэнгэ үлэстэн, хос сизэ Нюргуяна, кийинтэ Марфа, аймахтара Ленинск.

—Чуралчы 1 сүһөх оскуолатын учууталыгар Ленинна Марфа Петровна хотуна, сизинэрэ Нюргуянаа эбэтэ Афанасьева Зоя Ивановна ыалдыан өлбүтүнн Чуралчы 1 сүһөх оскуолата коллектива, улуустаагы үөрэх управлениета.

Биригиттэ үлэһит коллегиятыгар, улуустаагы кини библиотека аһаһылыгы кытта үлэстэн сибизэйдэсэ-иһэр Монастырева Людмила Петровна таһаллаах быраата

ГЕРАСИМОВ Аркадий Петрович
эдр сааһыгар Ленскэй куоранка хомолтолоохтук өлбүтүнн диниһик кутурданын тирдэллэр.

Кини библиотека коллектива.

Хатылы нэһилиэгин олохтоһо, Аба дойдун сэринтин, үлэ ветерана

ПОПОВ Федот Егорович
ыалдыан өлбүтүнн диниһик кутурданын тирдэллэр:
—Нэһилиэг олохтоһо, Аба дойдун сэринтин кыттылааба, үлэ ветерана Попов Федот Егорович өлбүтүнн кэргэнигэр Наумова Марфа Степановна, оҕолоругар, кийинтэригэр, күтүөттэригэр, сизинэрэ, бары чугас дьонугар, аймахтарыгар Хатылы нэһилиэгин дьаһалтата, кырдыаастарын сибизэ.

—Убаастыыр кырдыааста убадара Попов Федот Егорович олохтон туораабытынан кэргэнигэр, оҕолоругар, кийинтэригэр, күтүөттэригэр, сизинэрэ, бары чугас дьонугар, аймахтарыгар Хатылы нэһилиэгин дьаһалтата, кырдыаастарын сибизэ.

—Убаастыыр кырдыааста убадара Попов Федот Егорович олохтон туораабытынан кэргэнигэр, оҕолоругар, кийинтэригэр, күтүөттэригэр, сизинэрэ, бары чугас дьонугар, аймахтарыгар Хатылы нэһилиэгин дьаһалтата, кырдыаастарын сибизэ.

—Күндү абата Попов Федот Егорович олохтон туораабытынан кыһыгыгар Вера Федотовна, кини ийэтигэр Марфа Степановна уонна биригиттэ төрөөбүттэригэр Хатылы орто оскуолатын 1982 с. бүтэрбит дьүүһэлэрэ, табаарыстара.

—Убаастыыр күтүөттэрэ Попов Федот Егорович өлбүтүнн кэргэнигэр эднийдэригэр Марфа Степановна, оҕолоругар, сизинэрэ, бары чугас дьонугар, аймахтарыгар Хатылы нэһилиэгин дьаһалтата, кырдыаастарын сибизэ.

—Кэргэнигэр Марфа Степановна, оҕолоругар, кийинтэригэр, сизинэрэ, бары чугас дьонугар Т.И.Романова, Н.И.Кульбертина дьүүһэлэрэ.

—Ыһыктыр эднийдэригэр, тыыл, үлэ ветерана Наумова Марфа Степановна, оҕолоругар, сизинэрэ, бары чугас дьонугар кэргэнигэр, аһаһылыгы, Аба дойдун сэринтин кыттылааба, колхознай-совхознай үлэ ветерана Попов Федот Егорович өлбүтүнн аймахтара Одьулууттан Д.Е., А.Е.Сибиряковтар, Дьяконоватар дьүүһэлэрэ.

—Кэргэнигэр, убаастыыр эднийдэригэр Наумова Марфа Степановна, оҕолоругар, сизинэрэ, бары чугас дьонугар Чуралчыттан, Одьулууттан, Дьокуускайтан Артемьевтар, Сылантан Сивцевтар, Чуралчыттан Пермиковтар, Николаевтар.

—Уолугар Попов Степан Федотовичка, кэргэнигэр Наумова Марфа Степановна, оҕолоругар, бары аймахтарыгар 1968с. ЧРОСИО-ну Степан Федотовичтын биригиттэ үөрэһэн бүтэрбиттэр.

Түйэз олохтоһо

ОКОНЕШНИКОВ Николай Васильевич
эдр сааһыгар хомолтолоохтук өлбүтүнн диниһик кутурданын тирдэллэр:

—Күндү быраата Оконешиков Николай Васильевич олохтон туораабытынан улуустаагы үл управлениетин кылабынай специализиһар Оконешикова Ульяна Васильевнага үл управлениетин коллектива.

—Убаастаһыллаах аймахтара Оконешиков Николай Васильевич өлбүтүнн аһыгыгар Оконешикова Василий Семёновичка, убаһыгар күтүөттэригэр Оконешиков Семён Васильевичка, кийинтэригэр Балтыгар Мария Алексеевнага Сылантан И.А.Кузьмина, кини оҕолоро, Мугудайтан Т.А.Монастырева, Дьокуускайтан Наташа, Лена Монастыревалар.

Күндү абата, Мэнэ-Ханалас Халтабайтан төрүттээх Чуралчы сэлэннэһитин Мурун Тыһылмай олохтоһо

ДЬАЧКОВСКИЙ Василий Николаевич
уһун ыарахан ыарыттан өлбүтүнн уолугар Андрейга 1998 с. ЧРОСИО-ну биригиттэ үөрэһэн бүтэрбит дороботтара.

БИЛЭРИИЛЭР

Потребобщество хонтуоратын аһаһыгар саһа парикмахерскэй уонна телевизоры, электробытовой табаардары эрмүөнүгүр пуун аһыллан үлэтин саһалаата. Парикмахерскэй үлэтин режимэ: сарсыарда 10 чаастан кинэ 18 чааска дьэри, эбэтэ 13—14 ч. Өрөбүлэ — баскыһыанна, бэнидизиник.

Баттаһы кырыһыны сыамалара: ово — 30—35 солк., дьахтар — 45 солк., эр киһи — 45—55 солк., химическэй завивка — 120 солк., кырааскалаһын — 95 солк., Маны тэнэ укладканы, мейировананы, вечерней причёсканы оҕороллор.

Эрмүөнүгүр пуун үлэтин режимэ: сарсыарда 10 чаастан кинэ 17 чааска дьэри. Эбэтэ 12—14 ч. Өрөбүлэ — суббота, баскыһыанна.

xxx

Торговый рядка «Книжнэй» маһаһын аһылына. Атылаһаһытын септ ово литературатын, уус-уран литератураны, правочиктары, рецептары, сахалыы кинигэлэри («Бичик», «Кудук» кинигэ кыһалара). Манна видеопрокат үлэһит.

Маарыкчааннаагы потребобщество быраһыллыһа.

Халһаһы тэрийэччилэр: Саха Республикатын Правительствота, Улуус дьаһалтата, Редакция, Хаһыат сахалыы тыһынан онтуоруһуука, чэппиэрэ, субютага таһсар. Хаһыат индекса: 54107

"Сага олох" редакционнай-издательскэй холбоһук. Оффесный бачаат. Саһаһын № 18. Тираж 2398. 13.02.2002 с. бачаакка барыллына.

Автор суругар этиһэлэр саһа редакция позициятыгар малды сеп түбөһэр буолбатах. Сурукка ыһыллар чахчылар кырдыктаахтарыгар эппиэттэһи автор тус байэте сүгэр.

Редактор ПОПОВ Г.Г.
ААДЫРЫСПЫТ: 678670, Чуралчы сэл.
Карт Маркс уул, 26 "а".
ТЕЛЕФОНААРЫТ:
редактор — 41-332, отделлар — 41-265.
E-mail: sannaoloh@churapsakha.ru